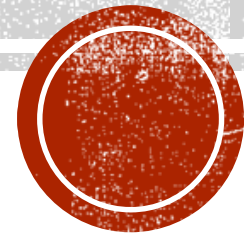
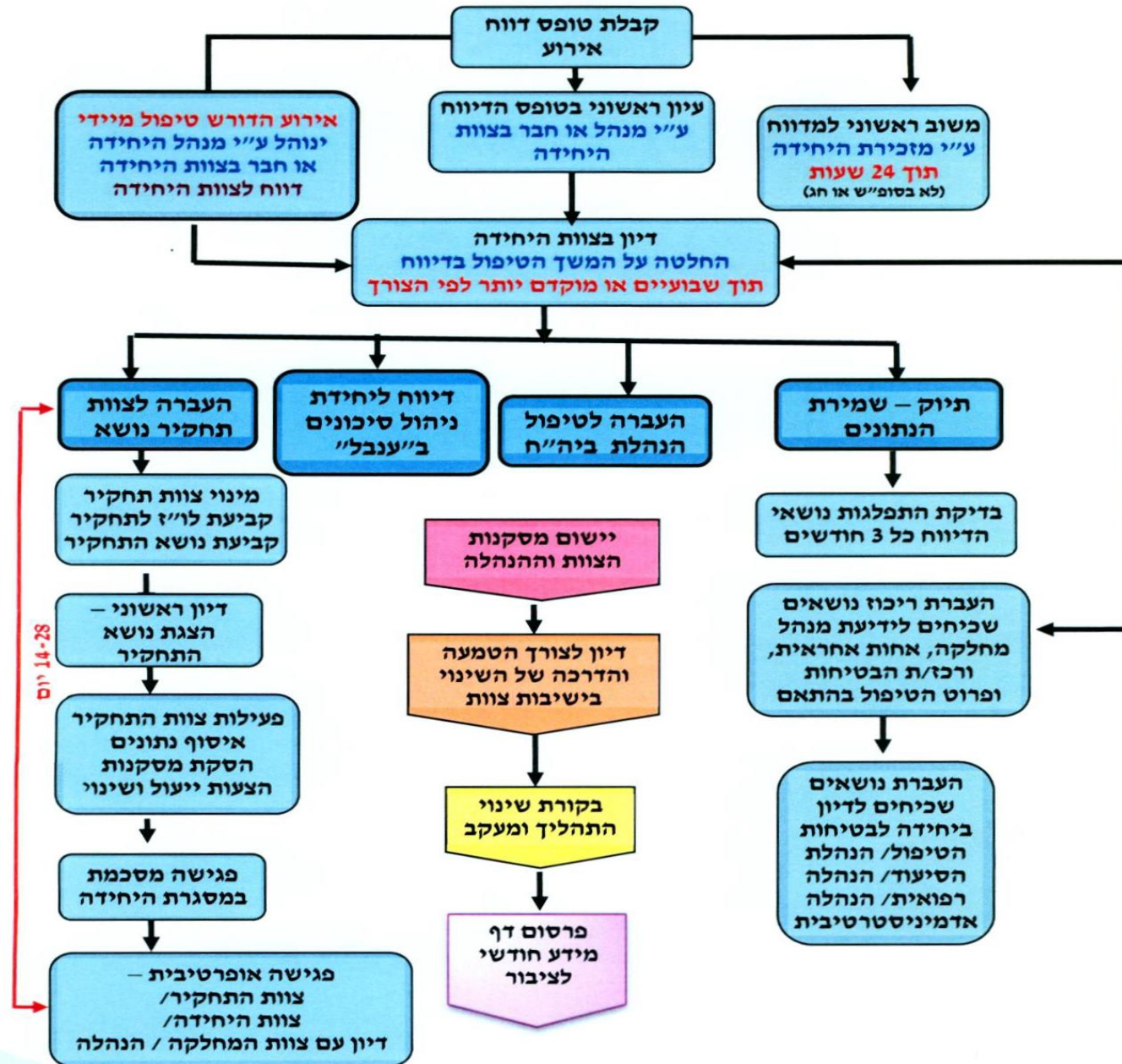

בטיחות הטיפול וניהול סיכונים: ניהול תחקיר

ד"ר ראש עינב עצמונה, עו"ד

ניהול אירועים חריגים – מבט כללי

מודל לתחקיר אירוע חריג

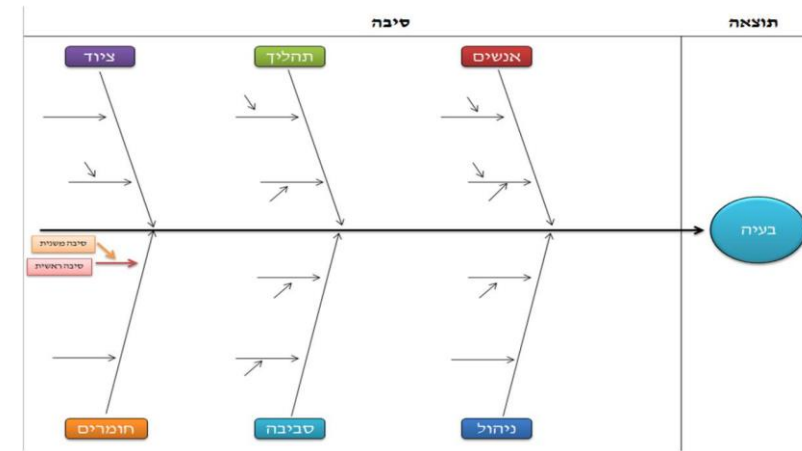
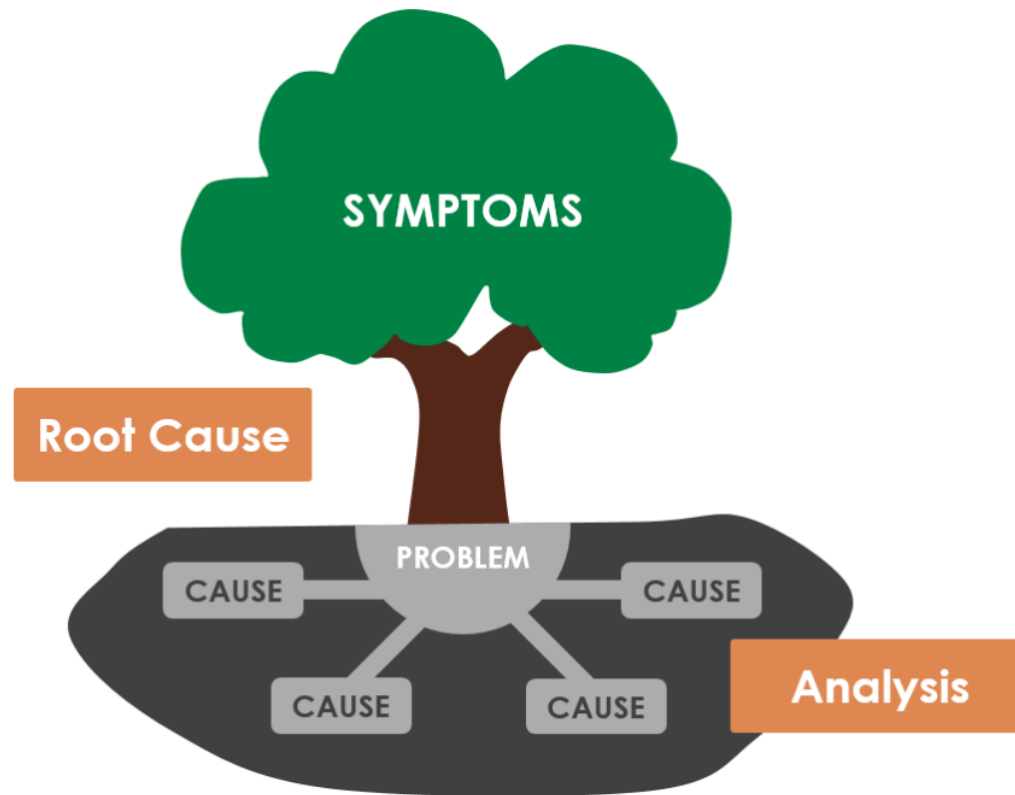
תבנית תפיסתית המשמשת לפעילות המכוונת להבנת אירועים חריגים וסיכונים.

המטרה - הפקת לקחים והגדרת המלצות להקטנת ההסתברות להישנות האירוע ו/או הפחתת הסיכונים.

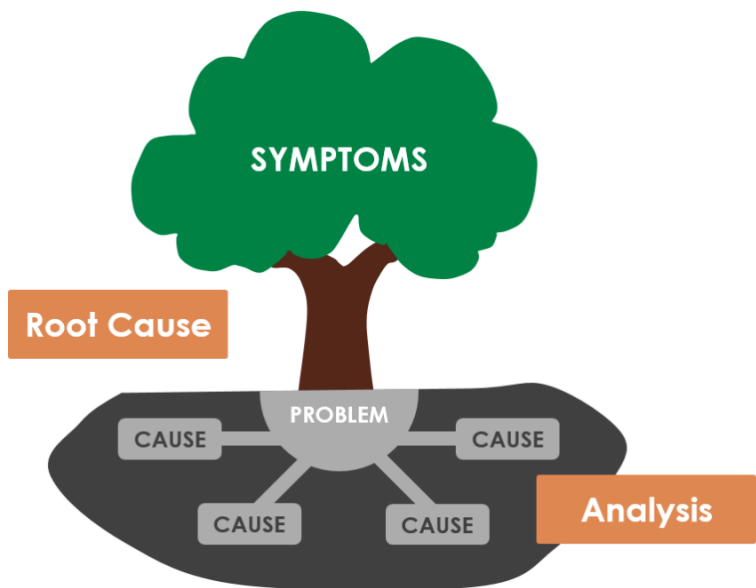

מודלים לניתוח אירועים חריגים

מתודולוגיית התחקיר – RCA

”ניתוח גורמי שורש”

- בטיחות הטיפול = תפיסה
- ניהול סיכונים = כלי
- תחקיר = שיטה / מתודיקה

המטרה: פיתוח תרבות ואקלים של למידה מאירועים חריגים

הגדרה

תחקיר בטיחותי - תהליך של איסוף עובדות, ניתוחן, קביעת ממצאים,

הסקת מסקנות ומתן המלצות שמטרתן מניעת אירועים עתידיים.

מסתיים ביישום ובהטמעה.

מאפייני תרבות ואקלים של תחקיר

- הטמעת התפיסה שלמידה מטעות מונעת טעות עתידית.
- נכונות לשינויים והתחדשות.
- עידוד החופש לקבלת ביקורת ודעות שונות.
- יצירת אווירת לימוד חיובית בסביבת התחקיר – ללא חיפוש אשמים.
- השתתפות ומחויבות של כל רמות ההיררכיה הארגונית.
- התחקור נתפס כרכיב חיוני בהתפתחות המקצועית.

מטרות תהליך הפקת הלקחים

- מתן כלים בידי מקבלי החלטות אודות הצעדים שיש לנקוט על מנת להגביר את הבטיחות בארגון.
- שימוש בניסיון המצטבר כמנוף לשיפור ביצועים.
- איתור ובירור נקודות תורפה בטיחותיות.
- שיפור התקשורת בין הצוותים המטפלים.
- שיפור התקשורת עם המטופלים והעצמתם.

שלבים בתהליך

1. בירור ומיפוי העובדות ומיקודן בצורה של ממצאים.
2. ניתוח הממצאים והסקת מסקנות.
3. גיבוש המלצות.
4. הפקת לקחים = < המלצות שהוחלט להפכם ללקחים, ליישמן בפועל.
5. יישום, הטמעה, ובקרת הלקחים – הפיכת הלקח לחלק מובנה בהתנהגות והפעילות הארגונית.

העיתוי – "זמן אמת"

- תחקיר בעיתוי הסמוך לאירוע יגדיל את אפקטיביות התוצרים.
- תחקיר המתבצע זמן רב לאחר האירוע – פוגע ביעילותו:
  - מקשה על איסוף העובדות
  - עלול לאבד מהרלוונטיות
  - מסכן הפקת לקחים, יישומם והטמעתם

שאלות להן נדרש מענה מניתוח האירוע

- מה קרה? שחזור מובנה של התרחשות האירוע – עובדות רלוונטיות.
- איך קרה? התהליכים במשימה שיצרו תנאים ונסיבות לאירוע. שרשרת האירועים שהובילו לתוצאה.
- למה קרה? סיבות השורש - ניתוח הסיבות שאפשרו את האירוע.

בסיס הנתונים: תשאול המעורבים, רשומה, חקירת אמצעים ומכשירים ע"פ מידת מעורבותם.

בחירת אירוע לתחקור

- ❖ עוצמת/חומרת תוצאה
- ❖ פוטנציאל חומרה
- ❖ שכיחות/תדירות ההישנות
- ❖ פוטנציאל למידה – חידוש?
- ❖ פוטנציאל לכשל מערכת רוחבי
- ❖ אירוע ליבה – בשל המיקוד, ללא קשר לתוצאה

מרכיבי דו"ח התחקיר

מיקוד באמצעות שאלה ממקדת = < איך קרה ש...??

- פרק הממצאים – מפרט את התשתית העובדתית.
- פרק המסקנות – ניתוח הממצאים והסבר הקשר הסיבתי לקרות האירוע.
- פרק ההמלצות – הצגת המלצות/כיווני פעולה למניעת אירועים דומים בעתיד, אישור ההמלצות והפיכתן למטלות.

כל החלטה תוגדר כמטלה לביצוע, לכל מטלה ימונה גורם האחראי ליישום המטלה, ולכל מטלה יוגדר מועד נדרש [לו"ז] להשלמת ביצועה.

מה ואיך קרה? – עובדות רלוונטיות

2. תיאור האירוע:

תאריך ושעה, מקום, מעורבים מרכזיים, תיאור קצר של האירוע ותוצאותיו.

3. ממצאי רקע: תמונת הפתיחה, הרקע לאירוע המתוחקר

ממצא 1

ממצא 2

ממצא 3

מטופל - מחלקה/צוות - תהליך מתוחקר

4. ממצאים כרונולוגיים: רצף ההתרחשויות באירוע ע"פ זמן או סדר התרחשותן

ממצא 1

ממצא 2

ממצא 3

ממצא 4

מודל/אפקט הדומינו

פרק הדין וההעמקה – עובדות רלוונטיות

5. ממצאים נוספים: ממצאים אשר אינם ברצף הכרונולוגי של האירוע, הרחבה והעמקה להבנת התהליכים שתדמו לאירוע או לסיבותיו.

{.....}	<u>הנושא</u>
{.....}	ממצא 1
{.....}	ממצא 2
{.....}	<u>הנושא</u>
{.....}	ממצא 1
{.....}	ממצא 2
{.....}	<u>הנושא</u>
{.....}	ממצא 1
{.....}	ממצא 2

סטנדטרט

נסיבות המקרה

בדיקת רוחב

למה קרה? – ניתוח ממצאים והקשר הסיבתי

6. מסקנות

גורם ישיר: הגורם המידי לתוצאות האירוע.

{ הגורם הישיר ל..... הנו..... }

גורמים תורמים התנאים והנסיבות שהיו בזמן המשימה באירוע ותרמו להתרחשותו.
העזר במודל 5M

{ .....

אדם - סביבה - אמצעים - משימה - ניהול

{ .....

גורמי שורש הסיבות אשר אפשרו את האירוע, כשלי מערכת, גורמים קודמים, סיבות שורש.

{ .....

{ .....

{ .....

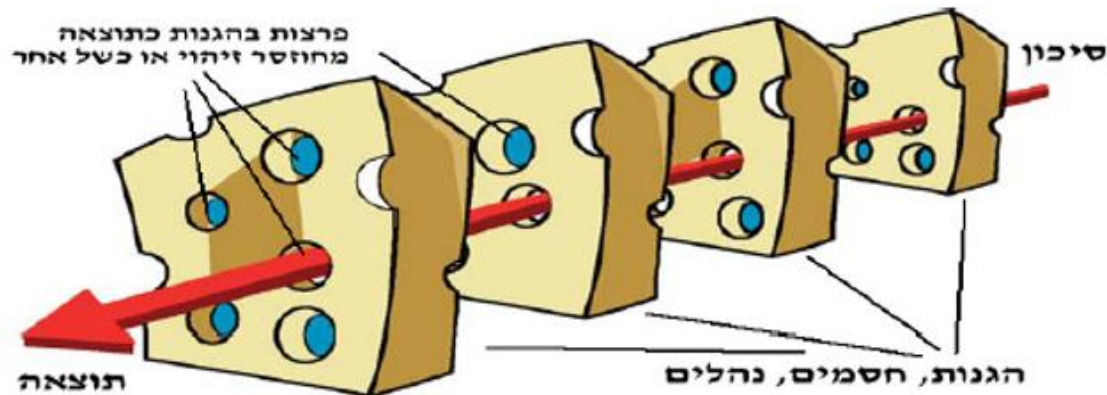
מודל הגבינה השוויצרית – JAMES REASON

■ המודל המהווה את התבנית התפיסתית לפיה מנתח המתחקר את ממצאיו ומסביר את הקשר הסיבתי – הסקת מסקנות.

■ מיועד להבנת הדינאמיקה של התרחשות הכשלים באירוע.

■ הכשלים = חורים בגבינה / כל פרוסה = שכבת הגנה

כשלים בהגנות מאפשרים את חדירתם של סיכונים דרך החורים בגבינה וכתוצאה מכך מתרחש אירוע.

**”החורים” אינם סטטיים
אלא דינמיים !!**

פרק המסקנות

- גורם ישיר – הכשל/הטעות במצב המסוכן שגרם באופן מידי לתוצאות האירוע $\leq$ החור האחרון בגבינה השוויצרית, לרוב טעות אנוש.
- גורמים תורמים [אקטיביים – תנאים ונסיבות] – התנאים והנסיבות שהיו במהלך ביצוע המשימה ותרמו להתממשות האירוע על ידי הגורם הישיר $\leq$ מודל 5M.
- גורמי שורש [לטנטיים] – ביטוי לכשלי המערכת שאפשרו את התפתחות הסיכון ומהווה הסבר להתממשותו, כגון: נהלים לא מועילים, נורמות, דפוסים, הרגלים וכו' $\leq$ מכוונים לכשלים כרוניים ברמת הארגון.

מודל ה-5M

מודל המהווה רשימת תיוג אשר מסייעת למתחקר

לסקור ולתאר את קשת האינטראקציות

שהתרחשו באירוע.

משמש לפעילות ריאקטיבית ופרואקטיבית

הגורם האנושי – MEN

■ **טעות אנוש** - פעולה שבוצעה ללא כוונת זדון וללא מודעות מצד המבצע ושתוצאותיה

שליליות; הגורם האנושי עומד במרכז התחקיר, הן משום היותו הגורם המחולל את מירב האירועים והן בשל היותו הנמען הראשי של הלמידה מהתחקיר.

■ שלושה מרחבי התעניינות בתחקיר הגורם האנושי:

■ הקשר מקצועי - הידע והניסיון של המעורבים באירוע בביצוע המשימה הספציפית.

■ הקשר מנטאלי - השפעה של מוטיבציה (חוסר / יתר), לחץ, חשש, פחד, בושה.

■ הקשר פיזיולוגי - נסיבות שעניינן עייפות, מצב גופני כללי, ומצבי חולי שעשויים להשפיע.

MEDIUM – הסביבה כגורם תורם

- אוסף של גורמי מצב ייחודים, אשר קיומם מהווה סיכון או פוטנציאל לטעות או לאירוע חריג.

גורמי הסביבה באירוע יכולים להיות:

- גורמים פיזיים - סביבת עבודה [סדר וארגון], חוס, רעש, צפיפות, קור.
- גורמים מנטאליים - תחושת עומס, לחץ, מתח, הסחות דעת/הפרעות.

MACHINE - אמצעים/מכשור כגורם תורם

■ בחינה של כל המכשירים והאמצעים בהם נעשה שימוש במהלך

האירוע!

דוגמאות: אמינות טכנית, תקינות, תחזוקה, הוראות יצרן, אופן הכנת האמצעים למשימה, מגבלות לתפעול, חוסר שלמות של הציווד/אמצעים.

MANAGEMENT - הגורם הניהולי

■ כלל מרכיבי הניהול אשר באו לידי ביטוי במשימה במהלך אירוע.

דוגמאות:

■ המצאות נהלים ברורים וידועים לצוות, מדיניות עקבית, הדרכה והכשרת

הצוותים, פיקוח ובקרה, הקצאת המשאבים למשימה, ניהול האירוע,

ניהול הסיכונים בהכנות למשימה ועוד.

משימה כמרכיב אינטגרטיבי - MISSION

מכלול התנאים והנסיבות אשר כל אחד מהם כשלעצמו אינו מסביר / מסביר באופן חלקי את התהוות הטעות. ראייה אינטגרטיבית (אדם, מכשירים, סביבה) דרך המשימה יכולה להסביר את התהוות המצב המסוכן.

להלן מס' ממשקים לתחקיר:

- בהירות המשימה (אדם – מכשירים-סביבה).
- תאימות בין משימות (אדם – מכשירים – סביבה –ניהול).
- הכנת המשימה (אדם, מכשירים, סביבה).
- תכנון המשימה (אדם, משימה, סביבה, ניהול).
- מורכבות המשימה (אדם, משימה, סביבה, ניהול).

לקחים - כיצד נמנע את הטעות הבאה?

7. המלצות הצעה לפעולת מניעה או שיפור בתהליך אשר נועדה לתקן ליקוי.

המלצה מס' 1	{ מומלץ בפני..... }
המלצה מס' 2	{ מומלץ בפני..... }
המלצה מס' 3	{ מומלץ בפני..... }

8. מטלות (לקחים) אישור ההמלצה ע"י הסמכות הניהולית והפיכתה למטלה.

לקח מס' 1	{ באחריותו של..... ביצועו של..... עד לתאריך..... }
לקח מס' 2	{ באחריותו של..... ביצועו של..... עד לתאריך..... }
לקח מס' 3	{ באחריותו של..... ביצועו של..... עד לתאריך..... }

מסגרת ההמלצות והלקחים

- נהלים – התאמה, השלמה, ביטול, עדכון.
- שיפור תהליכי עבודה – עבודת צוות, חלוקת תפקידים, תיאום, ארגון, תקינה.
- סביבת עבודה פיזית – נגישות, סימון, הנדסת אנוש, מניעת הפרעות והסטת קשב.
- פתרונות במערכות המידע – הבטחת רציפות טיפול, התרעה על חריגים, זמינות מידע.
- הדרכה – שיפור מיומנות, סימולציות, שיפור מנגנוני לימוד, ריענון נהלים.

דוגמאות לתחקירים מלאים – בחוברת משה"ב : "מתודולוגיה למידה ארגונית מאירועים חריגים".

תפיסת בטיחות טיפול מונעת

מעגל ראשון – לחזק מוכנות מקצועית מנטאלית של איש הצוות

- 1. הערכה של האירועים השלייליים שעלולים לקרות**
- 2. לזהות אירועים חריגים**
- 3. לפעול, להתערב נכון**
- 4. אני לא יודע אני לומד, אני משתף ומתייעץ.**

'גורם אנושי עושה טעות'

יש מעטפת בטיחות שמאפשרת לתקן

בזמן אמת .

מעגל שני - פיתוח מיומנויות של עבודת הצוות והתאמת סביבת עבודה

1. לזהות טעויות בתהליך העבודה שעלולות להגיע למטופל לנטר, למנוע ולדווח .
2. לייעל תקשורת מבוססת שיטה בין מוסר למקבל .
3. לפתח ולהתאים את סביבת העבודה לסיכון (זיהוי והתערבות)
4. לאפשר את ה'שיח הסקרן' - לא לתת ל"כבוד" ולמעמד" לעמוד בדרך .

מעגל שלישי - טיפול בסיבת השורש

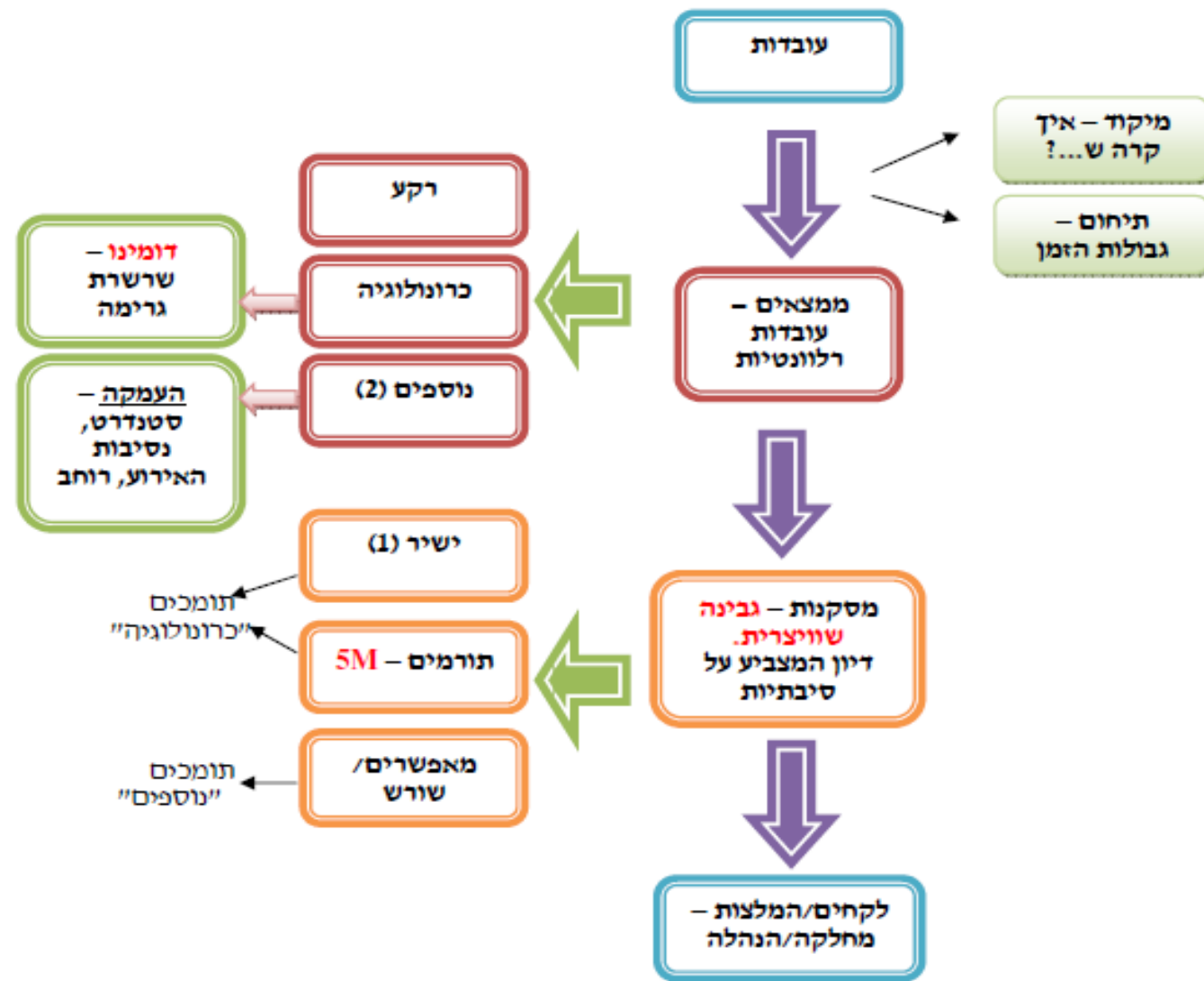
טיפול במקור סיכון – risk source

סיכון שעורר את התהליך/אירוע.

הטעות לרוב היא של הגורם האנושי

המניעה היא משימת רבים (איש הצוות, עבודת הצוות, הנהלה)

מודל הגבינה השוויצרית:

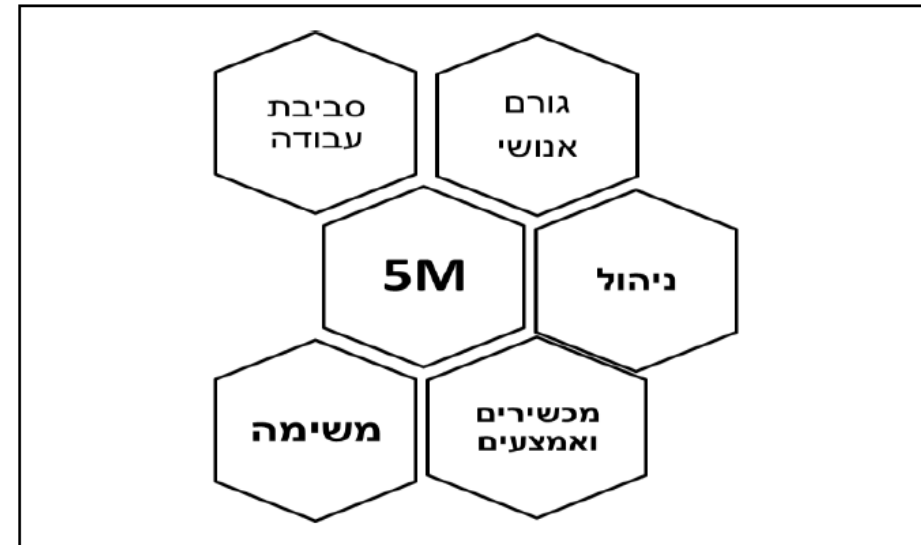
תרגול - אירוע חריג בנושא מתן דם

אנא נתחו את האירוע
בהתאם למודל ה-5M

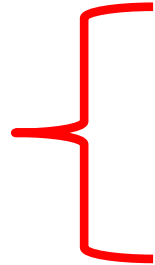
8:08]

<https://riskmanage.inbal.co.il/category/2/video>

דיון:

עובדות
רלוונטיות

✓ **מה** קרה? (מיקוד)

✓ **איך** קרה? תארו את השתלשלות האירועים

✓ **למה** האירוע קרה? ניתוח העובדות - מהן הסיבות שהובילו

לטעות?

✓ לקחים – כיצד נפעל על מנת למנוע את הטעות הבאה?

